

II. DIDACTICĂ ȘI METODICĂ

ASPECTE REFERITOARE LA INTEGRAREA ISTORIEI LOCALE ÎN LECȚIILE DE ISTORIE NAȚIONALĂ LA CICLUL GIMNAZIAL

Marian BOLUM *

Abstract: Aspects referring to integration of the local history into the lessons of national history at secondary school

During the lessons of national history the elements of local history have a great role, because they act intensively over the students and impress them deeply. A great attention must be paid to selection of the local material. The integration of the elements of local history satisfies the informative and formative objectives we follow in our history lessons. Using the information of local history in the lessons facilitates understanding of the contents and of the historical notions. The integration of the local history is done through different ways of teacher's activity with students as lesson activity out of the classroom and of school. Experience in teaching has outlined that the lessons containing elements of local history are very efficient. We are going to present aspects, methods of integration of history elements of the county Tutova during the period between the two wars in the lessons of local history.

Key words: Local history, lesson, skills, methods, educational means.

În cadrul lecțiilor de istorie națională elementele de istorie locală ocupă un rol important deoarece ele acționează cu intensitate asupra elevilor și îi impresionează profund. În același timp profesorul are posibilitatea concretizării problemelor predate, astfel de acțiuni sporind puterea de convingere a explicațiilor noastre.

* Profesor, Școala „George Tutoveanu”, Bârlad, jud. Vaslui.

O mare atenție trebuie acordată selectării materialului local. Elevii nu trebuie supraîncărcați cu date și fapte ce nu sunt necesare pentru înțelegerea procesului istoric însă nu trebuie să cădem în extrema cealaltă, aceea de a renunța sau de a da prea puțin material ilustrativ local. Rămâne la latitudinea profesorului, ca în funcție de bogăția și autenticitatea materialului pe care îl predă, să hotărască în ce măsură istoria locală este relevantă pentru procesul istoric național, în ce măsură ea contribuie la realizarea scopurilor lecției.

Integrarea elementelor de istorie locală satisface obiectivele de ordin informativ și formativ pe care le urmărim prin lecțiile de istorie. Sub aspect informativ, prin concretețea lor ajută pe elevi la aprofundarea, la cunoașterea multilaterală a fenomenului studiat, la însușirea temeinică a cunoștințelor, la fundamentarea științifică a lecției. Sub aspect formativ elementele de istorie locală stimulează dezvoltarea spiritului de observație, a gândirii, a imaginației, cât și formarea aptitudinilor științifice ale elevilor ¹¹.

Așa cum în predarea istoriei universale prin folosirea noțiunilor și elementelor de istorie națională se asigură o înțelegere mai durabilă a fenomenelor și proceselor istorice în conexiunea lor, pe un spațiu geografic și temporal determinat, tot așa folosirea elementelor de istorie locală în cadrul istoriei naționale trezesc curiozitatea și satisfacția în rândul elevilor. Prin prezentarea acestor elemente, elevii simt că aparțin localității și zonei din care fac parte. Folosirea în lecții a informațiilor din istoria locală ușurează înțelegerea conținutului și a noțiunilor de istorie, însă succesul acestei acțiuni depinde de o serie de factori: conștiința profesională, competența profesorului, baza materială, clasa de elevi, obiectivele urmărite, ș.a.

Integrarea elementelor de istorie locală se realizează prin diferite modalități de activitate a profesorului cu elevii, dintre care se evidențiază: lecția, activitatea în afara clasei și în afara școlii.

Lecția, constituie principala modalitate folosită de profesor în vederea receptării și însușirii de către elevi a istoriei locale² deoarece în cadrul ei sunt cuprinși toți elevii spre deosebire de alte activități desfășurate cu același scop, care însă cuprind un număr limitat de elevi.

În procesul de învățământ profesorul apelează nu numai la urmele vieții materiale, el poate folosi material ilustrativ (relatări asupra unor

¹ V. Ardelean, *Folosirea elementelor de istorie locală în lecții în vederea predării unitare a istoriei patriei*, în „*Studii și articole de istorie*”, Tom XXXV-XXXVI, București, 1977, p. 91-99.

² F. Florea, *Integrarea elementelor de istorie locală în lecțiile de istorie a patriei* în „*Revista de pedagogie*”, XXVII, 8, 1978, p. 58-62.

evenimente istorice concrete strânse de la persoane care au fost martori la faptele istorice) : material folcloric ce înfățișează în imagini artistice (poezii, cântece, proverbe și zicători) nu numai obiceiuri, tradiții ci și modul de viață al oamenilor în diferite etape istorice, faptele lor eroice, lupta pentru libertate și dreptate, bucuriile și durerile, năzuințele și idealurile unor clase sociale.

Materialul beletristic constituie un ajutor prețios pentru profesorul de istorie. Literatura în general, literatura cu caracter istoric în special, prin conținutul ei bogat în valori morale și estetice pătrunde în mintea și inima generației tinere și exercită o influență deosebită asupra conștiinței și conduitei.

Practica la catedră a scos în evidență că o eficiență deosebită o au lecțiile în care sunt incluse și elementele de istorie locală. În cele ce urmează vom înfățișa aspecte, metode, procedee de integrare a elementelor de istorie a județului Tutova, în perioada interbelică în lecțiile de istorie națională³ atât sub latura informativ științifică, cât și sub latura metodică și pedagogică.

La tema *România între democrație și autoritarism* prima lecție *România după Marea Unire*, la clasa a VIII-a oferă posibilitatea utilizării unor date ce surprind dezvoltarea economico-socială a județului Tutova. Vorbind despre noul cadru teritorial și economic creat odată cu încheierea procesului de formare a statului național unitar român profesorul va scoate în evidență condițiile concrete în care economia românească pășea într-o nouă etapă de dezvoltare.

Cu acest prilej trebuie menționate următoarele trăsături caracteristice ale acestei perioade: caracterul predominant agrar al economiei, slaba înzestrare tehnică, structura deficitară a industriei, distrugerile provocate de război ș.a. Numai așa, elevii vor înțelege de ce perspectivele favorabile dezvoltării României deschise de Marea Unire nu au fost folosite în totalitate și țara noastră a rămas în continuare o țară slab dezvoltată.

Apreciind, în general, evoluția economică a României după Marea Unire, se constată că deși nu au fost valorificate deplin condițiile și posibilitățile favorabile oferite de formarea statului național unitar român, s-a înregistrat un curs ascendent al dezvoltării tuturor ramurilor economice, și s-a asigurat o creștere a producției bunurilor materiale ceea ce s-a reflectat în sfera vieții sociale, politice și culturale.

³ T.Gligor, *Modalități de integrare a elementelor de istorie locală în lecțiile de istorie în „Revista de pedagogie”*, XXX, 8, 1981, p. 32-34.

Pentru a dovedi elevilor că agricultura constituia principala ramură economică vom putea folosi „Statistica agricolă a județului Tutova”, realizată în urma aplicării Legii de reformă agrară:

Teren arabil	159282 ha
Fânețe naturale	2330 ha
Pășuni-islazuri	28207 ha
Livezi cu pruni	99 ha
Livezi cu diferiți pomi	590 ha
Vii	6336 ha
Păduri	30004 ha
Teren neproductiv	15832 ha
Total	242680 ha⁶

Suprafața arabilă reprezenta 63,76% din suprafața județului Tutova și 0,65% din suprafața țării. Pentru a fi mai convingători putem să prezentăm și repartiția funciară a județului care era împărțită în trei mari categorii:

- proprietatea mică, posesorii de terenuri între 1-10 ha, era deținută de un număr de 31241 locuitori, reprezentând 71%;
- proprietatea mijlocie, posesori de terenuri între 10-100 ha, era deținută de un număr de 182 locuitori, reprezentând 6,01%;
- proprietatea mare, posesorii de terenuri de peste 100 ha, era deținută de un număr de 87 locuitori, reprezentând 29,99%⁴.

După prezentarea textului, de către profesor sau de către un elev, se comentează fragmentul căutând să se formuleze concluziile cu elevii, prin conversații. Se confirmă astfel, că și în județul Tutova un loc important în viața locuitorilor continuă să îl dețină agricultura, și că proprietatea mică era prioritară.

Pentru a forma la elevi priceperea și deprinderea de studiere aprofundată a documentelor în general, și a elementelor de istorie locală în special, se pot organiza lecții speciale destinate muncii independente. Pentru a le realiza, documentul va fi multiplicat pentru a fi pus la dispoziția fiecărui elev. Dacă nivelul clasei o permite pot fi folosite 2-3 documente după ce clasa este împărțită pe grupe de elevi. Astfel de documente pot fi folosite și în momentul comunicării noilor cunoștințe.

⁴ I. Al. Crăciun, *Monografia județului Tutova*, Bârlad, 1943, p. 18.

Pentru a demonstra stadiul dezvoltării industriei în județul Tutova putem folosi o statistică din 1935 ce lua în calcul întreprinderile de la 5 HP sau 20 lucrători în sus⁵.

Industria	Număr fabrici active - închise		Forța motrice	Personal ocupat	Valoarea producției în mii lei
Alimentară	4	2	616	82	55032
Textilă	3	-	207	192	6926
Metalurgică	-	1	24	-	-
Hârtii și arte grafice	1	-	9	4	300
Total	8	3	856	278	62298

Din analiza acestui document, elevii vor constata că în județul Tutova, în perioada studiată, are loc o dezvoltare semnificativă a forțelor de producție, îndeosebi a industriei. Acest tabel cu datele statistice arătate va fi multiplicat pentru fiecare elev în parte. Din analiza datelor statistice elevii vor putea determina următoarele aspecte: 1. agricultura rămâne în continuare principala ramură din economia județului Tutova și 2. industria cunoaște progrese dar acestea sunt inegale, ponderea cea mai mare deținând-o industria alimentară, urmată de cea textilă.

Sistemul bancar⁶ din județul Tutova a fost favorizat de *Legea pentru organizarea și reglementarea comerțului de bancă* din 8 mai 1934. În cuprinsul județului Tutova existau 7 bănci. Situația lor, conform bilanțurilor încheiate la 31 decembrie 1934 se prezenta astfel:

Activ		Pasiv	
Disponibil	1185280	Fonduri	136214940
Plasament	322665527		274453546
Imobilizări	24481740		741127
Rezultate	63077366		
Total	411409913	Total	411409913

⁵ *Enciclopedia României*, vol. II, București, Imprimeria Națională, p. 498

⁶ *Ibidem*.

Din analiza acestor date statistice elevii vor fi conduși să desprindă următoarele concluzii : sporesc investițiile și capitalul bancar prin întărirea legăturilor dintre capitalul bancar și cel industrial și are loc o rapidă dezvoltare a capitalului financiar.

Finanțele publice⁷ se prezintă cu serioase deficite bugetare, cauzate de sporirea cheltuielilor aparatului administrativ, precum și de achitarea datoriilor interne și externe. Bugetul județului Tutova pe exercițiul 1936 / 1937 prevedea următoarele cifre :

Venituri – total, din care:	13925544 lei
Venituri ordinare	8132627 lei
Venituri extraordinare	811957 lei
Venituri speciale	4980960 lei
Cheltuieli – total, din care:	14194181 lei
Cheltuieli ordinare	8401264 lei
Cheltuieli extraordinare	811957 lei
Cheltuieli speciale	4980960 lei

Îmbinând explicația cu demonstrația profesorul poate evidenția aspectele privind doctrina economică „prin noi înșine”, poziția liberalilor față de capitalul străin, măsuri protecționiste, dezvoltarea transporturilor, a comerțului, arătând factorii de progres cât și limitele dezvoltării economice datorate atât factorilor obiectivi dar și celor subiectivi. Tot cu această ocazie trebuie explicați corespunzător o serie de termeni economici: producție globală, balanță comercială, investiții, venit național, conversiune, concentrare și centralizare a capitalului.

Elementele statistice cu care putem îmbogăți conținutul lecției au menirea de a da un suport material cunoștințelor predate. Ele se pot folosi în funcție de nivelul clasei cât și de timpul disponibil pentru predarea lecției.

Prezentarea coerentă a fenomenelor economice poate fi mult înlesnită prin alcătuirea de planșe prezentând diagrame cu statistici reprezentate sub formă de cercuri sau sectoare de cerc. Pentru evitarea oricărei supraîncărcări nu se va insista asupra memorării acestor cifre. Aceste materiale didactice, servesc pentru captarea atenției elevilor, care după examinarea lor vizuală pot face comparații prin care să sesizeze diferitele raporturi de ordin economic, pe baza cărora pot fi solicitați să alcătuiască aprecieri și să tragă concluzii. Prin folosirea acestor mijloace, cât și prin conversația pe care o

⁷ *Ibidem*

angajăm în stimulăm pe elevi să-și dezvolte capacitatea de investigație și analiză care stau la baza formării spiritului critic atât de necesar în viața de toate zilele.

La lecțiile *Monarhia și partidele politice și Opțiuni politice în societatea românească* se va accentua legătura dintre transformările social-economice ce au avut loc după Marea Unire și procesul de regrupare a partidelor politice și încercările de adaptare la noile realități.

Elevii vor putea înțelege că reformele înfăptuite în primii ani de după Marea Unire (reforma electorală, reforma agrară, ș.a.) au accentuat conținutul democratic al regimului politic din România și au avut o mare importanță pentru dezvoltarea ulterioară a țării.

În acest sens vor fi studiate o serie de documente după lectura cărora vor avea loc:

- a) discuții cu elevii pentru precizarea conținutului și evidențierea elementelor sale esențiale;
- b) formularea concluziilor care să încadreze evenimentul local în istoria națională⁸.

În analiza unui document o metodă folosită poate fi conversația, urmărindu-se frazele sau cuvintele care aruncă o lumină asupra unor fapte și situații, care ar fi trecute cu vederea la o lectură superficială și care constituie în realitate condiția esențială pentru o adevărată înțelegere a textului. Documentele trebuie să fie folosite nu numai cu scopul de a trezi interesul elevilor, ci și pentru a-i determina să gândească istoric.

Statisticile extrase din documentele de epocă pot fi foarte folositoare dar ele pot la fel de bine să inducă în eroare. Meditând asupra statisticilor se pot descoperi multe realități ascunse; profesorul trebuie să aibă grijă să-i informeze pe elevi că ele sunt aproape întotdeauna incomplete și din această cauză vor trebui adoptate cu circumspecție.

Date statistice există în număr mare pentru perioada care ne preocupă și putem să le valorificăm integrându-le în lecții, iar dacă mânuirea lor se face cu precauție, ele se pot dovedi extrem de folositoare. În acest sens considerăm că un singur exemplu este suficient și concludent: *Rezultatul alegerilor parlamentare din mai 1920 din județul Tutova*.

Pentru ca elevii să poată înțelege procesul de instabilitate politică și implicit, procesul de proliferare a partidelor din perioada 1918-1922 este indicat să facem apel la date statistice concludente.

⁸ T. Gal, I. Retegan, *Valorificarea instructiv-educativă a elementelor de istorie locală*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1967, p. 21-27.

Rezultatul alegerilor din județul Tutova⁹:

Cameră:

Alegători înscriși	24763
Alegători votanți	19835
Voturi neexprimate, nule sau anulate	1438

Lista nr. 1: Tachiștii

Teodor Emandi	359
Ioan I.Ionescu	371
Victor Artenie	233
Neculai N.Neașu	244

Lista nr. 2: Averescanii

Teodor Cudalbu	15118 ales
Ioan Lăzărescu	14780 ales
Gheorghe Spătaru	14781 ales
Vasile Chirica	14663 ales

Lista nr. 3: Liberalii

Grigore D. Vasiliu	2345
N.N.Simionescu	2470
N.D.Neștian	2250
Ioan Bontaș	2254

Lista nr. 4: Socialiștii

Petre Constantinescu Iași	477
Petru Safta	432
Gheorghe Candel	448
Ioan C.Iacomî	436

Lista nr. 5: Țărăniștii

Gh.N.Gheorghiu	508
D.D.Sănătescu	540
Neculai Alexandrache	507
Enache Mantu	497

⁹ „Libertatea”, an II, nr. 10 din 30 mai 1920.

Lista nr. 6: Marghilomaniștii

Emil Juvara	450
Ioan Dumitrescu	372
George Tutoveanu	340
Mihai Mîntuță	312

Senat¹⁰

Alegători înscriși	12436
Alegători votanți	10655
Voturi neexprimate, nule sau anulate	336

Lista nr. 1: Averescanii

Constantin Moroșanu	8636 ales
Constantin Lupașcu	8678 ales

Lista nr. 2: Marghilomaniștii

Al.Atanasiu	208
Gh.Alexandrescu	214

Lista nr. 3: Liberalii

Gh.Mihalache	1210
C.D.Lupașcu	1220

Lista nr. 4: Tachiștii

D.I.Ghimuș	166
G.G.Tașcă	146

Lista nr. 5: Țărăniștii

I.V.Balmuș	201
N.Iftime	184

Analizând aceste date elevii vor putea stabili partidul câștigător al alegerilor (Partidul Poporului), faptul că liberalii se bucurau de încrederea unui segment important al electoratului, că socialiștii dispuneau de un număr restrâns de aderenți iar conservatorii se aflau într-un continuu declin. Elevii vor fi informați că cele două partide conservatoare: Partidul Conservator-Progressist condus de Al.Marghiloman și Partidul Conservator

¹⁰ „Tribuna Tutovei”, an II, nr. 10 din 18 iunie 1920.

Democrat condus de Tache Ionescu, deși au acceptat reformulări în programe nu și-au putut salva existența politică, ultima guvernare sub președinția unui lider conservator (Tache Ionescu) încheindu-se în ianuarie 1922 în urma votului de blam al Parlamentului.

Analizând evoluția vieții politice românești în perioada regimului constituțional democratic 1918-1938 elevii vor constata interdependențele dintre domeniul politic și cel economic: perioadelor de criză și dezorganizare economică le-au corespuns perioade de instabilitate politică în timp ce perioadelor de dezvoltare economică le-au corespuns perioade de stabilitate politică.

De mare importanță este prezentarea principalelor tendințe manifestate pe scena vieții politice românești cu precizarea bazei sociale și a programelor marilor partide și a evoluției lor în perioada interbelică. Îmbinând expunerea sistematică a cunoștințelor cu conversația și problematizarea, elevii vor fi ajutați să înțeleagă dinamica vieții politice interne și aspectele contradictorii ale regimului democratic.

Pentru a înțelege viața politică în perioada interbelică elevii vor afla care erau atribuțiile principalelor instituții democratice: activitatea Parlamentului și direcțiile impuse acestuia de principalele partide care reușeau să obțină în urma alegerilor majoritatea, activitatea guvernelor care s-au succedat la conducerea țării, principalele măsuri adoptate în domeniul economic și social-politic.

Pentru a demonstra redresarea popularității național-țărăniștilor la alegerile parlamentare din iulie 1932 putem folosi și rezultatele obținute pentru Camera deputaților din județul Tutova¹¹: Înscriși: 31741; Votați: 19160; Anulate: 281; Nule: 106

	Oraș	Județ	Total
Țărăniști	1426	7334	8760
Liberali	559	2438	2991
O.Goga	89	859	948
G.Brătianu	149	1102	1251
N.Lupu	51	981	1032
Zelea Codreanu	282	2359	2641
Evrei	85	65	150
Independenți	1	8	9
Camătă	83	582	665

¹¹ „Opinia Bârladului”, an I, nr. 1 din 18 iulie 1932.

Profesorul trebuie să menționeze în fața elevilor și frământările din rândul partidelor politice: din Partidul Național Țărănesc se desprind: Partidul Țărănesc Democrat – C. Stere, Partidul Țărănesc Radical – Gr.Iunian; din Partidul Național Liberal: Partidul Național Liberal – Gh.Brătianu, Uniunea Agrară – C.Argetoianu și dizidențele care au funcționat pe plan local.

În cuprinsul acestor lecții își fac loc o serie de termeni în majoritate necunoscuți de elevi („demagogie”, „criză dinastică”, „corupție”, „regența”, „antisemitism”) a căror explicație trebuie dată de profesor.

Nu în ultimul rând, profesorul are datoria de a prezenta elevilor principalele personalități politice locale, primari, prefecți, parlamentari care și-au adus contribuția la apărarea intereselor naționale sau locale: Vasile Georgescu Bârlad, fost primar, prefect, deputat și senator pe viață, Grigore D.Vasilii, vicepreședinte al Camerei în 1922, Nicolae Simionescu, Ioan Guriță, Mihai Bali, Nicolae Neștian, Ioan Bontaș, ș.a.

Scopul lecției se dezvoltă din concluzia ei iar planul de lecție sintetizat se poate utiliza ca schemă pe tablă pentru ca elevii să desprindă problematica lecției cu structura contradicțiilor din viața politică internă.

Spre sfârșitul lecției trebuie comentate rezultatele alegerilor din decembrie 1937 și consecințele acestora, sfârșitul regimului democratic constituțional din România, fără a scoate din context evoluția evenimentelor pe plan internațional.

Cea mai utilizată dintre metode pentru introducerea elementelor de istorie locală este demonstrația, care are un caracter ilustrativ, la bază aflându-se un suport material, natural, figurativ sau simbolic, de la care pleacă și se reconstituie reprezentări, constatări și interpretări. Este necesar ca demonstrația să fie folosită și de elevi. Profesorul trebuie să-l învețe pe elev cum să folosească demonstrația pentru a susține un adevăr istoric sau pentru a infirma o teză cu ajutorul argumentelor, judecăților și raționamentelor.

Această metodă poate fi folosită în funcție de materialul avut la dispoziție. Astfel se distinge: demonstrația prin observarea pe viu a unor obiecte, în starea lor naturală de existență și manifestare (valorificându-se exponatele din toate categoriile de muzee de istorie și din obiectivele cultural-istorice), demonstrația figurativă (cu ajutorul reprezentărilor grafice), demonstrația cu ajutorul documentelor istorice și a desenelor de pe tablă, demonstrația cu ajutorul modelelor (fizice-grafice), demonstrația cu ajutorul imaginilor și demonstrația prin exemple¹².

¹² Gh.Tănase, *Metodica predării, învățării istoriei în școală*, Iași, Editura “Spiru Haret”, 1996, p. 77.

Cu ajutorul demonstrației profesorul și elevii pot prezenta în mod nemijlocit (direct) obiecte reale (urme arheologice, etnografice, numismatice) sau mijlocit (prin substituire) imagini ale acestora, tablouri, portrete, reproduceri, documente, cu scopul de a asigura activității de învățare o bază perceptivă (concret senzorială) și documentară bogată și sugestivă.

În concluzie, studierea istoriei locale este nu numai posibilă dar și necesară, materialele deținute de majoritatea profesorilor de istorie permițând o integrare armonioasă în cadrul lecțiilor de istorie națională.

Bibliografie

- V.Ardelean, *Folosirea elementelor de istorie locală în lecții în vederea predării unitare a istoriei patriei* în „*Studii și articole de istorie*” Tom XXXV-XXXVI, București, 1977.
- F.Florea, *Integrarea elementelor de istorie locală în lecțiile de istorie a patriei* în „*Revista de pedagogie*”, XXVII, 8, 1978.
- T.Gligor, *Modalități de integrare a elementelor de istorie locală în lecțiile de istorie* în „*Revista de pedagogie*”, XXX, 8, 1981.
- I.Al.Crăciun, *Monografia județului Tutova*, Bârlad, 1943.
- *Enciclopedia României*, vol. II, Imprimeria Națională, București.
- T.Gal, I.Retegan, *Valorificarea instructiv-educativă a elementelor de istorie locală*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1967.
- „*Libertatea*”, an II, nr.10 din 30 mai 1920.
- „*Tribuna Tutovei*”, an II, nr.10 din 18 iunie 1920.
- „*Opinia Bârladului*”, an I, nr.1 din 18 iulie 1932.
- Gh.Tănase, *Metodica predării, învățării istoriei în școală*, Editura Spiru Haret, Iași, 1996.
- Gh.Iuțiș, ș.a., *Elemente de didactica istoriei*, Editura Graphis, Iași, 2008.